

De, sobre, amb Carles Reig

Text publicat a la revista *Serra d'Or*, núm. 209 (15 de febrer de 1977)

Pep Albanell

Recordatori

Han passat més de deu anys i aquella època ja comença a estar una mica allunyada. No en tenim nostàlgia, però forma part de la nostra vida i, com tothom, vivim arrossegant records. Era un xicot prim, reconcentrat i silenciós que vivia un punt al marge de la tensa vida col·legial, entre càstigs i premis, entre lliçons apreses de cor i baralles compulsives que ens descarregaven la tensió al racons més ocults dels patis. Ja llavors tenia aquesta mirada fosca d'ara. Ja llavors l'esguard, que sorgia del fons de les cavorques dels ulls, et sotjava, lliscant per sota les celles, en una tirada inquisitiva i ascendent, de baix a dalt, acalant el front... li dèiem Xeic. Es diu Reig. Xeic Reig i Morell, estudiant de batxillerat. I era campió de Catalunya de camp a través. Quan l'*hermano* Jordi, al menjador, li donava la meitat de la seva ració de l'arròs bullit, no sabia que en Xeic, poc després, ho deixaria tot, fins el *cross*, per a ser escriptor. L'*hermano* Jordi diu, de tant en tant (i amb una mica d'aspror a la veu, perquè alguns li hem sortit rebordonits), que aquella promoció era una promoció brillant. No sé si ho diu per com ens feia sirgar aleshores (i, bons minyons que érem, sirgàvem desesperadament) o bé perquè dels passerells d'aquells temps n'han sorgit ocellots de la pèl, com en Monegal, periodista d'aquells que se'n diu "terreibols", en Ribalta, cantaire de poques punyetes, n'Ardevol i n'Aixàs, integrants de l'estudi d'arquitectes Mad (boig) que ha guanyat enguany el FAD, o en Xeic Reig, escriptor i espantalloques. Ep! I jo, d'ofici concursaire!

Aquell any (el mateix que l'*hermano* Jordi em va fer tornar per poc convenient al llibreter de la Seu la novel·la de Moravia Els indiferents que m'havia comprat per a celebrar el dia del llibre – i el vaig tornar santament l'endemà, però després d'haver-lo llegit durant la nit – aquell any, dic, al concurs literari del col·legi, en Reig va sorprendre a propis i estranys amb un text inesperat i estranyament profund. Els membres del jurat discutien apassionadament pels passadissos la intenció, l'agudesia, la grapa i l'originalitat del treball. De totes maneres, però, no li van voler donar el premi. Va guanyar-lo un altre company, en Fontanet, amb – és clar! – una biografia resumida del sant fundador. Aquell text que, sembla ser, era el primer text veritablement literari, escrit amb pretensions literàries d'en Reig, era redactat en castellà. No podia pas ser altrament, al col·legi. Tot i això recordo que en Xeic ens tenia a tots ben sorpresos amb una singular mania; s'entestava a parlar català sempre, fins i tot a classe, i això

ho trobàvem prou extravagant. Però en Xeic, circumspecte, reservat, camió de *cross*, era extravagant.

Pocs mesos després del premi el curs es va acabar i els alumnes ens vam dispensar. No vaig tornar a tenir notícia del meu condeixeble fins que va aparèixer la segona antologia del premi de poesia per a inèdits Amadeu Oller. Un dels antologats era una xicot de Lleida, fill de flequer, que – segons la nota biogràfica – feia *beatnick* (cosa que encara ara l'enfurisma quan se'n fa memòria), anomenat Carles Reig. La composició cridava l'atenció perquè era, de bon tros, la més heterodoxa i agosarada del recull. En Xeic reapareix, com el Guadiana, silenciosament. Ara era a Lleida. L'estada – inevitable - a Barcelona, com a tanta gent li sol passar, no li havia provat gens i se n'havia tornat a terra ferma, on escrivia incansable – dos llibres de poesia, dues novel·les i una desena d'obres de teatre – rere el taulell de la botiga de ca seva, entre llonguets, barres estil francès i pans rodons de pagès. I després, inesperadament, - com quasi totes les coses que fa – poteja el terra nerviós, alça el nas, ensuma l'aire i surt trotant cap a l'estranger a Leeds, on fa la viu-viu des de deu fer tres anys, traduint els llibres que alguna editorial es digna a confiar-li, sigui del castellà, del francès, de l'italià, de l'anglès, de l'alemany o bé del rus. De calés, pocs, això sí. Però no és gaire problema. Segurament és l'escriptor més auster i frugal d'aquesta banda del món.

De tant en tant torna a la pàtria. Per no perdre el fil i per no oblidar la vella olor de la terra coneguda. I fa parada a Barcelona, ni que sigui per xerrar amb els amics.

Xerrada

Però no és només d'aquestes coses que parlem amb en Xeic quan ve a Barcelona. Aquest cop, com que va escaure que va guanya, a la fi, un premi amb una novel·la (ell s'enfila si se'l qualifica d'autor de teatre, es considera només escriptor sense adscripció concreta a cap gènere), el "Josep Pla", vam parlar, inicialment, de premis. Possiblement en Reig, com tants escriptors, ha fet el via crucis dels concursos literaris. N'ha guanyat alguns. I, sovint, guanyar-ne alguns vol dir perdre'n uns quants. I això de concursar, competir com cavalls de cursa, no és gaire agradable tot i que hem crescut sota l'ègida tirànica de la moral de competició de la nostra societat.

Li demano si es considera un "animal de competició" i em contesta amb una mena de miquel. Ell és així. *Estalviem-nos xorrades de camarades escriptors que oloreu, que guanyat foteu la resta. Ja em diràs a què hi anàveu. A perdre? Hua! Va: competició, sí i sempre. L'esperit de competició innòcua és l'únic que ens aproxima als nobilíssims animals de què estem despullant un món que fem irremissiblement orfe i gelatinós. Si matàvem la competició assassina (militar, social, econòmica) i desenvolupàvem la lúdica que Fourier*

ens convida a dur fins als extrems més aparentment tocats del bolet la vida seria la festa que sempre hauria pogut ser.

Molt bé. Amb això suposo que, per a ell, els premis deuen tenir algun pes. I se'm despenja així: *els premis, si els perds, són un pou de comuna on et pots perdre. Si els guanyes, un frec glaçat de porcellana a les natges que sovint t'indueix a fer un botet del tot efímer. Després, hi ha la qüestió de les peles. Qüestió bàsica, gairebé única. Deixem-ho córrer.*

Ho deixem córrer. Vista la manera que, lentament – o bé no tan lentament, ep!- ha tret el nas, ell ¿quin camí, sistema o manera hi ha – creu que hi ha – perquè els nous escriptors surtin a la superfície de l'edició o l'estrena? *Hi ha el contacte, hi ha la paciència i la constància, i hi ha els premis. Gairebé la totalitat de gent que surt ho fa a través dels premis que guanyen pacientment a través de contactes. Una pena.*

Quins contactes ha establert ell, per a guanyar el Pla? Cap! I doncs? *Se'm rebufa, ell. Definitivament se m'insolenta i s'insolenta encara més quan li insinuo que se'l considera(va) un escriptor maleït. No sóc home de ritus i em ficaré a l'esquena anatemes i batejos de sacerdots que no reconec. Ningú al món no posseeix la religiosa facultat de maleir-me o de confirmar-me.*

Ja ho dèiem més amunt: deixem-ho córrer.

Però, abans, xinxa que sóc, insisteixo una altra vegada. Sé que aquest premi li ha arribat en un moment crític en què se sentia arraconat a la cuneta, ignorat, i a més, a més, amb problemes econòmics. Com que pujo i baixo, baixava. Aquest premio és un cop d'agulla al cul. Això no vol dir que tampoc no em faci entrebancar i m'estimbi. Jo no segueixo cap carrera. Puc fer nit al punt que més m'escaigui, a desgrat de tot bany adjacent i meteòric, que sovint només m'enlluerna i destarota un instant, que em torno arec com una vaca subnodrida.

Ara se m'acut comentar que el noi té un caràcter reconsagrat, que és una mica estrambòtic. Cuirassa de tros de pa malgrat jo mateix, home. Un sant que més que no de capital, de poble, sóc, em diu. Vaja, home! Comento, encara, polidament i tímida, que potser resulta que és un geni de la literatura. I naturalment, se me'n fot. Sí, i un esperit del bosc i un elf que fa casa al barret d'un reig bord, i això sense insultar mon pare, pobre de mi.

El punxo una vegada més, amicalment: hi ha qui no pot sentir parla d'aquest escriptoret nou perquè no s'està gens d'engegar qualche mot no gaire polit ara i ara, perquè malparla escrivint, perquè és escatològic i amoral i no sé què més. Li demano si té enemics. Enemics i ferotgíssims, tigres de paper de wàter. Ja aniran saltant. Jo no, perquè sóc guenyo i sempre m'equivoco de sardana, ai las! Potser té complex de persecució. Sí. És que, quan corria, sempre arrencava primer i ja apitrava la cinta com un ministre esvalotat. Després, veies arribar els del raspall, amb el sabó d'ensumar-lo.

Aquest camí no mena enlloc, noi. Ell no [???].

Li demano per les seves idees polítiques, així, sense transició, sense donar-li temps a lubricar-se. Em contesta en sec. Fourierista encara que xoqui. La lluita de classes durarà mentre les classes durin. Una [??] només és ella mateixa mentre un imperi la sotmet. Tan aviat com és lliure, entra la món (tot això si al poder no hi ha cap classe, perquè les classes han estat eliminades). Sóc conscient que son a l'etapa d'eliminació classista. Jo, provisionalment, escolliria el camí de l'excés fourierista; ara, sóc prou seriós per afegir el suport de les meves cames a la torre dels xiquets que prometin de fer el castell més de pressa. Sé que, fet, tot s'enruna ràpid i cal començar de res. La revolució és ineluctable. Ja m'ho semblava a mi que estava tocat de fourierisme, aquest.

Respecte als PP. CC. em diu: Els Països Catalans, en aquest moment prehistòric on cal ser d'un o d'altre són el meu país. Després parlem de cultura catalana, de provincialisme i universalisme i bestieses semblants. La cultura catalana ha de ser universal, entre Mart i Venus, tu. Per a més detalls pot consultar Kepler. Però no perdís de vista allò de l'entropia, quan qualsevol cultura faci esgargamellar massa alt el gall de l'imperi. De moment, nosaltres rai.

Afina el to en parlar del Congrés de Cultura. El Congrés ha de ser la dignitat al carrer. Una revolució cultural autèntica; no decretada per cap autoritat. Tant de no pogués desenvolupar-se fins a la seva darrera conseqüència, que fóra l'autogestió cultural. I encara ho fa així quan parla de literatura i política. Tota literatura és política. Molta política és romanços criminals. La literatura hauria de desemascarar la política, però ara com ara, encara, la política infecta la literatura, i el que en surt, bunyols que són llibres. El noi és valent. Ni que hi estigués d'acord, no gosaria dir-ho d'una manera tan rotunda. Tornem a la conya quan em defineix Barcelona així: Barcelona, per a mi, és on viu l'inclitíssim Barça.

I què hi fa, a Leeds, Anglaterra? Per què se'n va anar? Fugia, potser? Estic a Leeds com podria estar a Albatàrrec, sinó que allà tinc més llibres. I no diu que, allà, hi té també la companya, Maryvonne. I ja se sap, hi ha coses que xuclen. S'hi pensa estar sempre, a l'estranger, vostè? A la lluna, vols dir? Encara és hora que agafi l'esputnik. Sóc un home del món, xaval, del món, i estranger enlloc,, encara que les autoritats del moment em fotin la puntada de peu al cul. La paraula estranger és una altra bola inventada pels monarques prehistòrics i bíblics. Esborrem-la. Esborrem-la.

Per un llarg moment parlem de religió i de metafísica, per això, sense que sigui ell qui digui "esborrem-ho", ho esborro. Sóc jo qui transcriu la xerrada i, per tant, la manipulo. La frase més suau era "no n'abonéssim mai la minsa supervivència." Totes les altres coses que deia no passarien. Faig de censor. No en tinc ni així, de vocació, però, ei!" la religió i el sexe pensen molt a la seva obra. Parlem de sexe, a nivell personal, sense teoritzar. I qui diu sexe, aquí, diu repressió. Estic reprimidíssim per la mola escanyadora de les lleis que els privilegiats de tots època o contrada ha anant encolomant-nos arran

de covards penediments espectaculars. Em nego a fruit de privilegis que estiguin negats a la darrera de les persones. No sóc masclista. L'home, la dona, l'homosexual són els meus germans, *Travessa deserts* fou un crit d'ajuda perquè les dones se salvessin, salvant-nos, homes reprimits. *Travessa deserts* és la penúltima obra de teatre i diu que serà publicada aviat per uns xicots de Mataró. Li dic que em ven molt car allò que "es nega a fruit de privilegis que estiguin negats a la darrera de les persones" i se m'arronsa d'espallles.

Li dic si ell és o no és un escriptor progressista, avantguardista, vaja. Faig camí al pilot de cap, ciclista esgotant-se que saluda somrient i a ritme de Pachebel. Jo algun dia penso mirar fins d'escapar-me i tot, apunta. Apunto. A més a més ell és un xicot llegendari, oi? Ara com ara, encara sóc un lector incondicional de Céline, Brecht, Burroughs i Kosinsky. D'altres es faig el salt de tant en tant.

A les acaballes li demano que em parli de *Contraataquen*, l'obra amb la qual ha guanyat el Pla i que abans duia per títol *El lector suca*. Què? *Contraataquen* és la quarta de les novel·les que he deixat sobreviure. La més ràpida de les que he escrites. La més compacta: cap daltabaix intern. Amb *Lotos* continu, quan vaig escriure al voltant dels mateixos dies, marca un tombant en allò que seria més madur?, Més poc ingenu?, en la meua obra. Re, que no en vol parlar. Jo sé que és un món petit, un camp de concentració on un escriptor s'inventa uns personatges, un lector, una obra que serà l'obra cabdal de no se sap quina cultura. Les relacions i interrelacions entre l'home, la seva obra, les seves criatures, els seus lectors, les seves circumstàncies, els imponderables, les superestructures, tot això. I etcètera. I acabo amb una pregunta obligada. *Cerrad la puerta*, allò que va escriure per al concurs del col·legi, era escrit en castellà. com va ser el canvi a la llengua que li hagués pertocat de llei si hi hagués hagut llei que valgués? Una de les mentides amb què ens empastifaven [???] més fàcil de detectar. Si la detectes, te'n desprens. Cosa natural., de jovenet. Sense ajudes.

I prou. Moltes ganes de fer conya, molta música a l'orella, molta imatge literària; en realitat, però, malgrat els estirabots, crec que ben sincer. Si més no, jo m'ho crec, bé, doncs, bon vent i barca nova.